

CCCXCIX. Nec occupantur res nunquam derelictæ: uti bona naufragorum; res amissæ veluti e rheda cadentes, vel fugitivæ, si cognosci possint; nec res inexhausti usus, & quæ non possunt custodiri vel apprehendi, ut sol, mare, aer; cessant enim hisce in rebus tam possessio, quam reliquæ dominii causæ, & hinc in communione primæva permanserunt. *Virgil. Æn. VII. v. 229.*

CAPUT XIV.

De effectibus dominii, seu de juribus & obligationibus, quæ ex dominio nascuntur, & accessione.

CCCC. Habet dominus jus disponendi de ipsius rei substantia & consecrariis. Igitur generalis dominii effectus est, ut eidem vi libertatis naturalis etiam jus competat ad omnes actus in re sua possibiles; & ut quilibet homo obligetur, ne dominum in horum jurium exercitio turbet, ac læsionem factam refarciat.

CCCCI. Hinc vero specialia domini jura derivantur, I. ut rem suam possit possidere, II. omne ex illa percipere emolumentum, vel etiam III. sese possessione aut dominio, sive toto, sive pro parte abdicare; quare quisque dicitur rei suæ moderator & arbiter.

CCCCII.

CCCCII. Ex facultate possessionis jus consequitur quoscumque alios a re sua excludendi, & cunctis omni actu circa eandem interdicens; potest porro dominus illam tueri, amissamque ab omni detentore repetere, & probato dominio vindicare.

CCCCIII. Vi juris, quod habet ad omne emolumentum, licet domino re sua non modo *uti*, hoc est, id, quod poscit necessitas, percipere, sed & *frui*, nimirum quidquid ex illa provenit, ad utilitatem & jucunditatem suam convertere, tum *meliorare*, immo in aliam plane formam transferre, *specificare*.

CCCCIV. Ex eo denique, quod domino sit jus disponendi pro arbitrio, sequitur, ut is possit rei dominium in alios transferre, *dare*, vel totum vel partem tantum; sive ea pars fuerit jus in solam substantiam, *proprietas*, *dominium directum*, sive jus in omnia consecratoria, *dominium utile*; sive jus, vi cujus dominus aliquid in re sua pati vel non facere teneatur, *servitus*, veluti *usus*, aut *usufructus*; quarum altera jus est *re aliena utendi*, altera *jus etiam fruendi salva substantia*.

CCCCV. Quid! quod vi justitiæ strictæ talis in foro externo etiam rem suam destrueret, corrumpere, perdere & ea abuti cuique licet, modo id nemini noceat, quamquam res dilapidare & jactare officiis tam erga alios imperfectis, quam erga se ipsum repugnet. *v. L. 2. D. si a par. quis manum.*

CCCCVI. Quum nemo in jure suo tam connato, quam hypothetico sit lædendus, & læsio facta resarcienda, patet, *Furtum*, quod est fraudulenta rei alienæ ablatio invito domino animo sibi habendi, & *Rapinam*, quæ est furtum violentum, *Invasionem*, quæ est factum, quo quis possessione rei suæ immobilis dejicitur, omnem denique *defraudationem* & damnum dolo vel culpa illatum lege naturali prohiberi; atque auctorem mali ex hujusmodi factis orti ad restitutionem vel satisfactionem obligari.

CCCCVII. Rem autem alienam casu ad nos pervenientem esse restituendam, aut a tertio occultatam domino manifestandam, inde colligitur, quod, qui secus ageret, is caussa esset, ut dominus rei suæ jacturam patiatur; quod quum sit lædere, in aperto est, quemlibet ad rei alienæ restitutionem *aciendam*, vel *scientio non impediendam* obligari, quia reticentia hujusmodi involveret lædendi animum.

CCCCVIII. Si damnum *casu* infertur, nemini illud potest imputari; igitur hic casus domino tantum nocebit. Hinc autem, si *animal absque domini culpa* rem alterius destruit, quoniam hoc damnum casuale est, efficitur, ut etiam id rei domino noceat; nec dominus animalis aut damnum resarcire, aut animal, quod nocuit, extradere teneatur, sed in pari caussa melior sit possessoris conditio.

CCCCIX.

CCCCIX. Quoniam in collisione officia erga se ipsum necessitatis officii erga alios commoditatis præferenda sunt, nec jus conatum ad res necessarias introductione dominorum cuiquam adimi potuit, quippe quod ex obligatione immutabili se conservandi ortum est, sequitur, ut, si quis cum extrema necessitate luctetur, nec ulla alia pateat evadendi via, domino etiam invito eadem necessitate non laboranti res auferre, deteriorare, perdere jure possit.

CCCCX. Inde patet licere res alienas in mare projicere ad levandam navim, orto incendio ædificium vicini dissipare, arma ad defensionem alteri eripere, & quæ ejus sunt generis.

CCCCXI. Quamprimum tamen rei ablatæ restitutio fieri poterit, ea facienda est. Jus enim ad illam solum ex necessitate ortum est; ergo non nisi ex necessitate accipit mensuram. Quare si sufficiat *usus*, non datur jus in substantiam, & si substantia pro tempore opus sit, ea vel ejus æquivalens non poterit perpetuo, & necessitate cessante retineri, alias hæc ipsa ulterior retentio dominum læsione adficeret.

CCCCXII. Incrementum, quod acquirit res in dominio alicujus existens, vocatur *Accessio*, & si fiat naturæ beneficio, *naturalis*, si factò hominis, *industrialis*, si utroque modo simul, *mixta*. Sunt vero accessionis naturalis

hæ species, 1.) *fatūra*, hoc est fructus animalium, ut agni ovium, 2.) *alluvio*, quum agro particulæ terræ sensim & pedetentim adjiciuntur, 3.) *vis fluminis* seu incrementum simul & semel adjectum, 4.) *insula* in fluvio nata, 5.) *alvei mutatio*.

CCCCXIII. Duæ autem sunt accessionis naturalis regulæ: una, ut incrementum rei nostræ, quod ex eadem provenit, nostrum sit; quare insula, & alveus derelictus ejus est, cujus fluvius, & quod nascitur ex animalibus, ad dominum ventris statim pertinet. Altera, ut si incrementum veniat aliunde, & *certæ sit originis*, priori domino restituatur, veluti in vi fluminis; si vero id sit *incertæ originis*, sicut in alluvione, dominus rei principalis præcipuum jus habeat accessionem occupandi.

CCCCXIV. Accessionis industrialis species sunt I.) *adjunctio*, quæ fit α) *inclusionem gemmæ*, β) *intextura purpuræ*, γ) *ædificio*, δ) *adferruminatione*, ϵ) *adplumbatura*, ζ) *pictura*, η) *scriptura*, tum II.) *confusio rerum liquidarum*, & *comixtio rerum aridarum*, & III.) *specificatio*, si v. c. ex argento quis faciat vasa, vel vinum exprimat ex uvis.

CCCCXV. Doctrina accessionis industrialis duplici quoque regula continetur; prima est, si rei meæ novum aliquid accedat, quod alienum non est, erit meum, v. c. si pingam in mea tabula. Secunda, si accessorium fuerit alienum, vel potest separari, & restitui debet

bet priori domino, vel separari nequit, & res erit *pro rata communis*. Ita tamen, ut qui communionis auctor est, is alteri omne damnum debeat refarcire; si autem nemini communio imputari possit, tunc vel voluntate utriusque, vel forte sit decidendum, quinam retineat rem, & alteri per æquipollens satisfaciat.

CCCCXVI. Species demum accessionis mixtæ sunt *fatío*, atque *in plantatio*, in quibus eadem sunt tenendæ regulæ, quæ in industriali accessione. Igitur illud axioma: *accessorium sequitur principale*, omni in sensu verum non est; sed solum ea in specie, quando *rei meæ aliquid fit accessorium, quod aquirere volo, & possum physice atque moraliter*. Tunc enim accessio modus est dominium adquirendi, & quidem *secundum quid originarius*.

CAPUT XV.

De Pactis.

CCCCXVII. Qui alteri declarat suam voluntatem rei alicujus præstandæ, hoc est, aliquid dandi, faciendi, vel non faciendi, *promittit*, qui vero declarat voluntatem rem sibi promissam in *τὸ suum* recipiendi, ille *acceptat* seu *stipulatur*. Promissio acceptata *pactum* dicitur; ergo in pacto adest *consensus* seu identitas duarum voluntatum in idem.